

5 TEGEN 2 IS WINST

Het boek 5 tegen 2 van Gerrit L. de Bruijn behandelt een aantal overmachtseindspelen met als centrale thema, 5 dammen tegen 2 dammen. Voor de eindspel liefhebber, een absolute aanrader dat boek!

Echter, het onderdeel 5 dammen tegen 2 dammen wordt weliswaar volledig behandeld, maar laat ook nog wat huiswerk achter voor de lezer en de materie is hierdoor voor de minder fanatieke dammer niet snel onder de knie te krijgen.

Daarom heb ik geprobeerd de materie uitgebreider uit te leggen en heb ik een paar ezelsbruggetjes verzonnen.

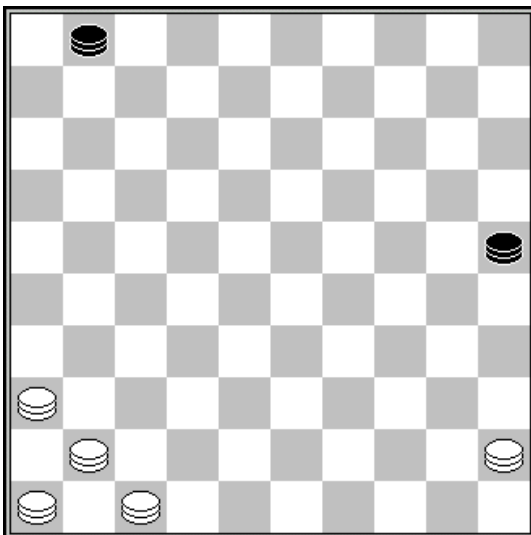
In mijn voorbeelden heeft wit 5 dammen. 5 dammen tegen 2 dammen is winst, altijd.

Allereerste is het van belang dat je met 5 dammen de controle hebt over veld 23, zeg maar dat daar een witte dam moet staan. Als dat zo is, dan is winst niet moeilijk meer.

Er zijn twee uitzonderingen dat wit, met zijn 5 dammen, geen controle heeft over veld 23.

A. *Zwart beheerst beide triktraklijnen, wit heeft wel de lange lijn.*

Als zwart alleen de triktraklijn 45→1 beheerst, dan kun je zwart weggagen. Je zet met wit (zwart op 1) een dam op veld 50, en doet daarna 50-45. De zwarte dam zal dan moeten vluchten, omdat wit anders via een 1 om 1 de dam dreigt af te pakken, zoals hieronder met 41-23. Na de 1 om 1 heeft wit 4 dammen over, genoeg om de bekende vangstelling te bouwen om de laatste dam weg te vangen. Zwart zal in onderstaand voorbeeld 1-6 doen, en wit kan veld 23, op de triktraklijn onder controle krijgen, bijvoorbeeld door 41-23. In spiegelbeeld geldt hetzelfde. Eventueel kan wit 2 dammen gebruiken om de triktraklijn 45→1 onder controle te krijgen.

Beheerst zwart beide triktraklijnen, dan kan wit zwart niet zo makkelijk verjagen van de triktraklijnen, maar gelukkig heeft van Emden, eind 18^e eeuw, hiervoor iets bedacht. We komen daar straks op terug. Ook dan kan wit controle verkrijgen over het sleutelveld 23.

B. Zwart beheerst de lange lijn, met 1 of 2 dammen.

Dit moet je proberen te voorkomen, want winst is nu niet makkelijk. Je kunt zwart niet verjagen van de lange lijn zoals bij de triktrak. In 1920 had ene Fournier het antwoord in de vorm van een sleutelstand. Zwart werd weliswaar niet verjaagd van de lange lijn maar verlies was onontkoombaar. Echter, telkens was er een dammer die kon aantonen dat de sleutelstand van Fournier niet opging, maar na enkele weken, soms enkele jaren later, werd vervolgens toch weer de winstgang gevonden.

Winnen via de sleutelstand van Fournier kon alleen als je alle varianten en onder-varianten van buiten leerde, wat slechts enkele dammers (met zeer hoge rating) lukte.

Gelukkig heeft de heer De Bruijn een sleutelstand gevonden die vele malen makkelijker is!

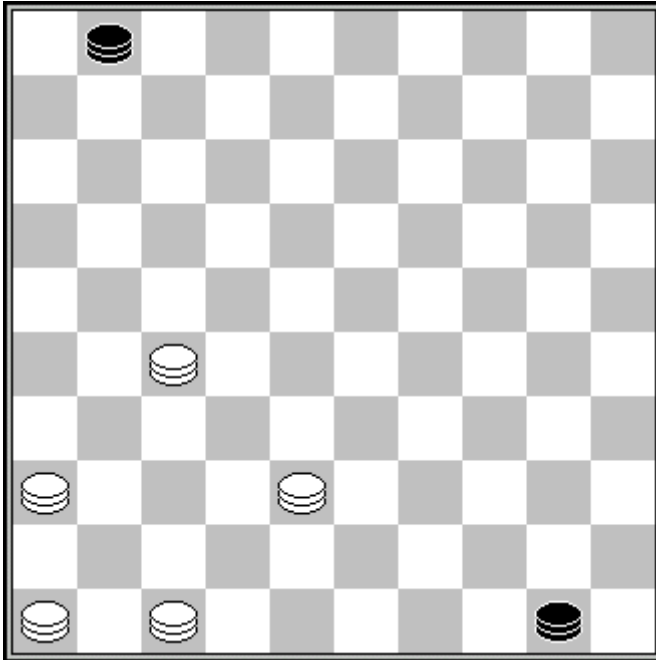
Als je dus een dam haalt is het eerste wat je moet proberen: Bezet de lange lijn. Winst voor de andere partij met 5 dammen is dan moeilijk. Omgekeerd geldt dat als je 5 dammen kunt halen, winst makkelijk is als je de lange lijn hebt!

Wit heeft de lange lijn, maar zwart beheerst de beide triktraklijnen

Zoals besproken bij A, kan wit, die weliswaar de lange lijn heeft, niet het sleutelveld 23 bezetten, want zwart heeft door het beheersen van de beide triktraklijnen, de lijnen 1—>45 en 6—>50, tot verboden gebied verklaard. Wat wit moet doen is zwart verjagen van de triktraklijnen, en dan een dam plaatsen op 23.

Wit bouwt hiervoor de *sleutelstand Van Emden* op:

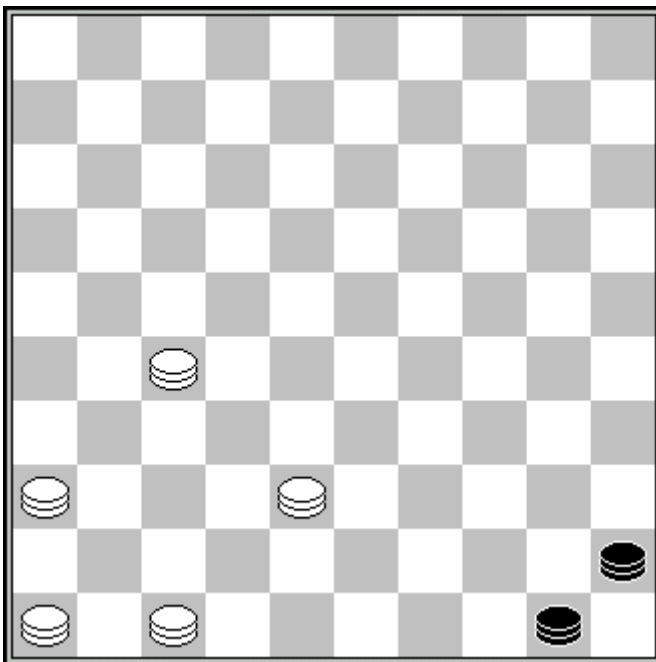
Zwart zal een keer moeten vluchten, want de volgende mogelijkheden zijn mogelijk als zwart toch koppig op beide triktraklijnen blijft en wit de mogelijkheid geeft Van Emden sleutelstand te bouwen:

In bovenstaande situatie speelt wit 46-28, 50x31, 36x18 , 1x42, 47x... uit

Als de zwarte dam op 1 verplaatst wordt naar 6 en de dam op 50 verplaatst wordt naar 45 volgt dezelfde slagzet, maar dan vanuit 46-23 als eerste zet.

Staan beide dammen aan dezelfde kant:

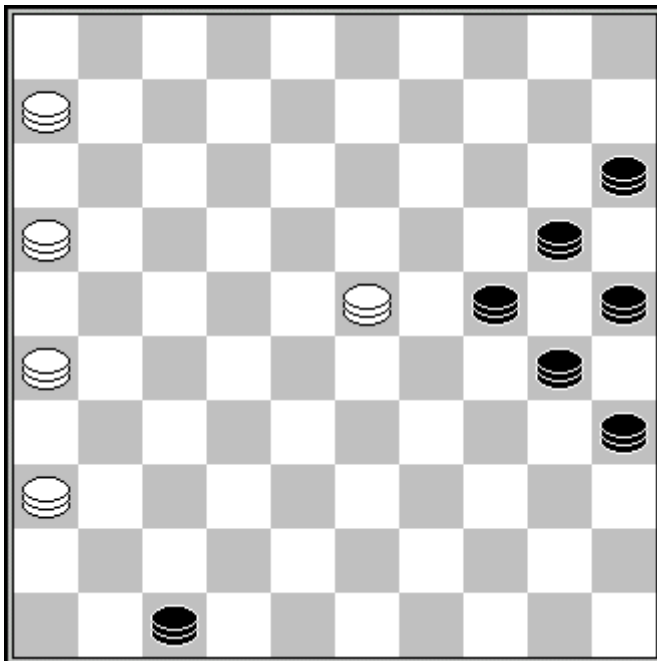
Dan doet wit een tempozet, 46-5. Er zal dan 1 zwarte dam moeten vluchten naar 1 of 6 (los staan is immers verboden door een 2 om 2, men ga dit na), en dezelfde slagwisseling volgt, maar i.p.v. 46 naar 28 of 23 doet wit nu 5 naar 28 of 23

Als wit de stelling van Van Emden aan het opbouwen is, moet zwart dus minimaal 1 dam weghalen van de triktrak, vervolgens verjaagt wit de overgebleven zwarte dam van 1 → 45 en zet wit een Dam op het sleutelveld 23 (men merken op dat het meest centrale veld is van het dambord!).

Wit heeft de lange lijn, en veld 23 onder controle

In dit geval heeft wit het voor elkaar. Hij bouwt de *sleutelstand Barteling* op:

De sleutelstand van wit is niet moeilijk te onthouden:

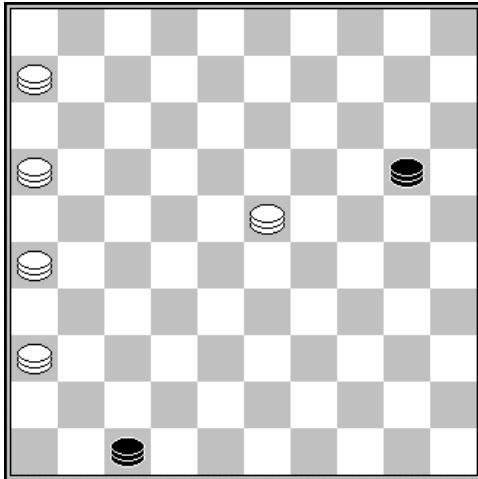
Zwart kan nu alleen nog staan op de velden waar in bovenstaand voorbeeld een zwarte dam staat, zonder simpel te verliezen. Dat zijn slechts 7 velden!

In alle gevallen geldt dat wit direct wint, er zijn 2 uitzonderingen.

Uitzondering 1: Zwart heeft een dam op 47 zonder directe winst

Wat je je eerst nu moet afvragen (indien zwarte dam op 47), zit er een directe winst in. Een directe winst zit er in als zwart een dam heeft op 20 of 24, bijvoorbeeld. Dan moet je niet moeilijk doen.

Die directe winst laat zich makkelijk vinden.

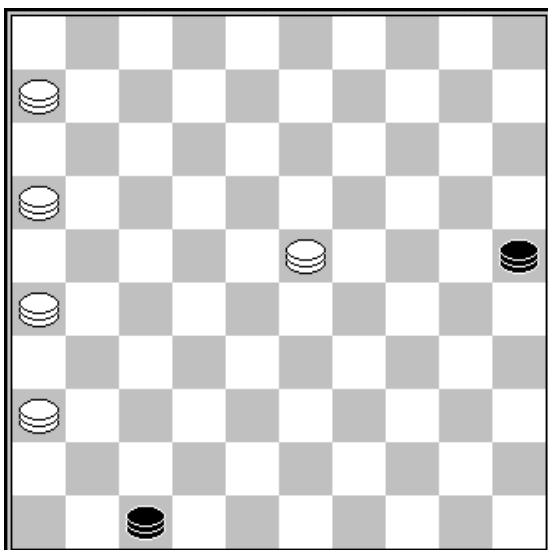

Zou in bovenstaand voorbeeld de zwarte dam op 20 op veld 24 staan, dan brengt 23-29 winst, want altijd ruilt wit de zwarte dam weg om 1 dam, waarna hij er 4 overhoudt om de andere dam op te peuzelen.

Nu staat de zwarte dam op 20. Met 23-29, 47x24 (gedwongen), heeft zwart 2 dammen los, altijd gunstig.

Vervolgens 36-9 20x3, 6-17 3x21 en wit raapt beide dammen op.

In het geval dat winst er niet direct inzit, bijvoorbeeld in het volgende voorbeeld:

Dan gaat wit proberen de dam op 47 te pennen door de dam op 23 naar 15 te brengen door eerst 23-10 te spelen. Dit is de eerste uitzondering dat directe winst er niet inzit. Eenmaal gepend kan deze dam (op 47) met een 1 om 1 altijd worden afgenomen, en er resteren 4 dammen om de laatste dam op te peuzelen via de bekende vangstelling.

WIT DOET DUS 23-10

Het mooie is dat de zwarte DAM1 op 47 niet los mag staan. Want dan zit er altijd een simpele 2 om 2 in (wit geeft dam op 6 weg aan DAM2 (die staat op 30,25 of 35), en vervolgens kan met de dam op

10 altijd deze worden weggeven aan DAM2 (bijvoorbeeld Dam 2 heeft geslagen naar 49 en na 10-32 gaan de beide dammen van het bord))

Na 23-10 is dus 47-15 gedwongen!

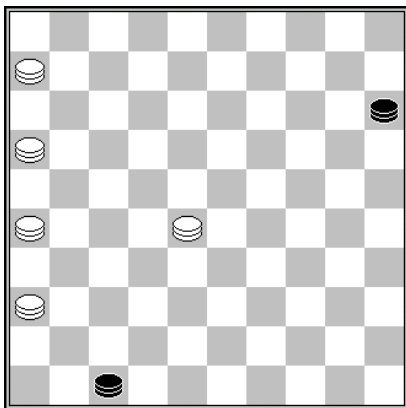
Vervolgens wint wit makkelijk. Dit is achter het bord eenvoudig te zien en hoef je dus niet van buiten te leren.

- Als DAM2 losstaat, dan zit er een 2 om 2 in, die makkelijk te vinden is
- Als DAM2 op 25 staat dan doet wit 16-27, 15x31, 36x9, 25x3 en wit doet de genadestoot, 6-17 en de laatste dam gaat er af.
- Als DAM2 op 35 staat dan 16-2 15x4 6-22 4x27 en 36x13 en de laatste dam gaat er ook af.

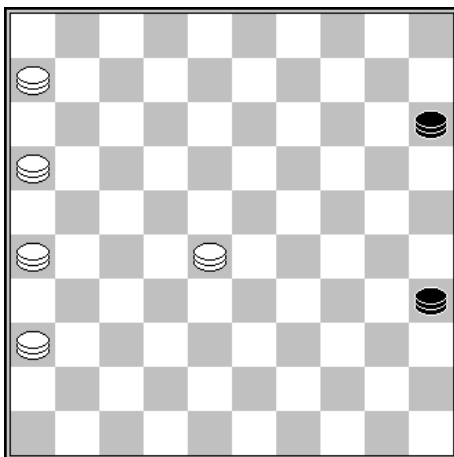
Echter, wit kan 23 -10 niet doen als zwart. Naast 47 ook een dam op 15 heeft! In dat geval geldt uitzondering 2.

Uitzondering 2: Zwart heeft een dam op 47 en op 15 OF op 15 en op 35

In deze beide situaties speelt wit blind 23-28 en staat gewonnen op elke zet die zwart moet doen.

Een van de 2 zwarte dammen moet los gaan staan op de diagonaal 5-47 waarna een simpele 2 om 2 of 1 om 1 de winst brengt.

In het andere voorbeeld verliest zwart simpel als hij zet, los is 2 om 2. Het meest taaie is nog 35-2.

Nu voert wit de bekende schaar uit.

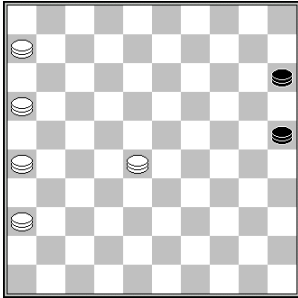
28-10, 15x4, 6-22, 4x27, 36x18, en de schaar staat klaar, want loopt zwart weg dan 26-8, x2 en 18-7

DE OVERIGE GEVALLEN

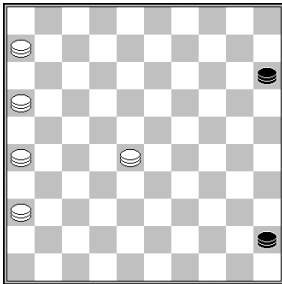
Als Uitzondering 1 en 2 niet geldt dan is winst niet moeilijk meer en kun je zelf makkelijk achter het bord zien.

Een paar voorbeelden, de moeilijkste!:

(1)

1.28-10 15x4 2.16-27 4x31 3.36x9 25x3 4.6-17 3x21

6-1, en de zwarte dam op Tric Trac is het haasje

Als een zwarte dam los staat, altijd een simpele 2 om 2.

Auteur: Harry Zandvliet
Damclub: DC Den Haag

Datum:7-5-2016

Als je weet in welke 2 situaties je de stille zet, 23-28 moet doen, en je weet ook dat met een zwarte dam op 47 je deze moet dreigen te pennen door een dam op 10 te zetten (met de dodelijke dreiging 10-15), dan is de rest niet moeilijk meer en laat de winst zich makkelijk zien achter het bord.

Echter, heeft zwart een dam op de lange lijn, dan zult u uit een ander vaatje moeten tappen. Ik denk dat dit iets is voor de gevorderde dammer.

ZWART VERKOOPT ZIJN HUID DUUR, HEEFT DE LANGE LIJN

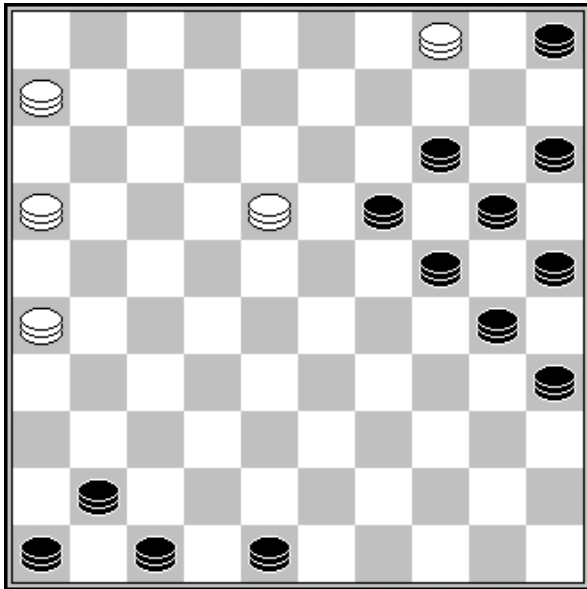
Hierop zijn 2 sleutelstanden mogelijk. Sleutelstand Fournier, als ik die tot in de finesses ga behandelen dan zou ik een boekwerk moeten maken. Als er iemand is die zich geroepen voelt?

De andere sleutelstand is die van eindspelspecialist De Bruijn. Deze is vele male simpeler dan die van Fournier en laat zich ook begrijpen voor de gemiddelde dammer! De varianten zijn niet diep, en met een paar ezelsbruggetjes zit die winst in de tas, al is die wat moeilijker dan de sleutelstand van Van Dartelen.

Ook bij sleutelstand De Bruijn staan er dammen op 6,16 en 26.

De andere 2 dammen staan naast de lange lijn, namelijk op sleutelveld 4 en nu ook op de triktraklijn namelijk sleutelveld 18.

In onderstaande voorbeeld de gewenste positie van wit en alle posities waarop de zwarte dam nog kan staan.

We maken de volgende onderverdeling.

1. Zwart heeft 1 dam op de lange lijn, maar niet op 5 of 46
2. Zwart heeft 1 dam op de lange lijn, en wel op veld: 5 of 46
3. Zwart heeft 2 dammen op de lange lijn, en denkt: 2 maal lange lijn is remise

Zwart heeft 1 dam op de lange lijn, maar niet op 5 of 46

Er zijn 3 velden die zwart kan bezetten. 14, 19 en 41. De andere zwarte dam staat niet op de lange lijn, op 1 van de velden, zie diagram. We zullen zien dat winst niet moeilijk is en zich makkelijk laat vinden.

Zwarte dam staat op 14

Als de zwarte DAM1 op 14 staat dan mag de andere zwarte dam2 niet los staan, want dan is het simpel 2 om 2 met 4-9 en 18-12

Er resteren nu de volgende velden: 15, 25, 47 en 48. (35 is 2 om 2, men ga dit na)

In al deze gevallen laat de winst zich ook makkelijk zien achter het bord, door te pennen! Altijd? Neen, helaas 1 uitzondering, 48. Life sucks, Het is niet anders

Staat hij op 15, dan proberen te pennen, met 18-36, met de bedoeling daarna 36-47 te spelen als de zwarte dam op 15 niet beweegt; dan 1 om 1, is winst.

De zwarte dam op 15 moet bewegen, maar mag niet los staan, want 2 om 2. Hij moet dus naar 47. Waarna 4-15 en de zwarte dam is gepend en kan ten koste van 1 dam worden gepakt.

Staat hij op 25, dan pennen met 26-48. Zwart moet 25 bewegen met 25-20(de enige). Hierna 48-25 en zwart moet altijd een dam offeren

Staat hij op 47, dan pennen met 4-15. Ook nu moet de dam op 47 bewegen, hij heeft maar 2 velden en in beide gevallen is de dam het bokje, op 41 met een 2 om 2 en op 36 wordt hij met een 1 om 1 afgevangen

Staat hij op 48, dan de uitzondering: 18-29, niet pennen maar wel weggagen dus, want 29-42 dreigt. De dam op 48 mag niet los staan, enige veld is 25. Vervolgens pennen met 26-48, en de dam moet opnieuw weg, maar kan niet weg, dus een 1 om 1. Een andere winst is ook mogelijk, men ga dit na.

Dus, DAM2 los is 2 om 2. DAM2 niet los is pennen, behalve bij 48, waarbij het recept 18-29 is. Winst is voor de rest een fluitje van een cent.

Zwarte dam staat op 19

Winst komt op hetzelfde neer als voorgaande, maar hier kan de 2 om 2 (als DAM2 losstaat) niet op dezelfde manier als voorgaande, maar via 4-13, 19x2 en 18-7 en 2x11. Ook hier mag het tweede dammetje niet losstaan. De varianten dat hij niet losstaat zijn vergelijkbaar als bij DAM1 op 14, behalve bij DAM2 op 25, maar dan is winst kinderlijk eenvoudig:

Staat DAM2 op 15, dan **18-36** indien 15-20 dan 2 om 2. Doet zwart 15-24, dan 16-2 en zwart raakt altijd een dam kwijt. **Gaat zwart 15-29 doen, dan 4-22 en zwart kan een 2 om 2 niet meer ontlopen.**

Staat hij op 25, dan de simpele 2 om 2, 4-9 25x3 en 18-12 en beide dammen vliegen er af.

Staat hij op 47, dan dezelfde winst als bij DAM1 op 14 DAM2 op 47, zie vorige paragraaf

Staat hij op 48, dan dezelfde winst als bij DAM1 op 14 DAM2 op 48, zie vorige paragraaf

Winst is hetzelfde, alleen bij 25 is die makkelijker en de 2 om 2 gaat iets anders. Meest taaie is 15-29, dan bouwt wit de vangstelling op met 4-22.

Zwarte DAM1 staat op 41

Winst is nu te zien in 1 oogopslag (2 om 2) op 2 uitzonderingen na:

Zwarte DAM2 op :

Staat hij op 15, dan dezelfde winst als bij DAM1 op 14 DAM2 op 47, zie vorige paragraaf, 18-36 dus. Omdat 41-47 verboden is wegen 2 om 2 en de dam op 41 moet bewegen kan zwart op de volgende zet de dam op 15 pennen met 36-47, en de 1 om 1 zal een feit zijn.

Staat hij op 47, pennen met 4-15

Winst laat zich makkelijk zien.

Zwart heeft 1 dam op de lange lijn, op 5 of 46

Als zwart slechts één dam op de lange lijn heeft, en wel op veld 5 of 46, dan doet wit in den blinde: 18-22.

Ook nu is winst niet moeilijk meer.

Van belang is dat na 18-22, de zwarte dam op de lange lijn veroordeeld is tot de velden 5 en 46! Dat had ik pas veel later door, maar is zeer cruciaal om te begrijpen waarom 18-22 zo beresterk is. Door de vangstelling zal, als de dam op 5 of 46, los gaat staan altijd de mogelijkheid zijn tot een 2 om 2, een simpele winst.

Wat ook van belang is, de tweede dam mag ook niet meer losstaan! Bovendien is die tweede zwarte dam dan veroordeeld tot maximaal 2 velden aan de kant. Als je vervolgens het trucje kent om een van de gefixeerde dammen ten koste van 1 dam te pakken, dan is de winst rond.

DAM1: Deze kan alleen staan op veld 5 of veld 46

De tweede DAM2 heeft de volgende mogelijkheden

- A. Kwadrant 2 (diagonaal 35 → 2) alleen de velden 2 en 35 zijn speelbaar
- B. Kwadrant 3 (diagonaal 48 → 25) alleen de velden 48 en 25 zijn speelbaar
- C. Kwadrant 4 (diagonaal 15 → 47) alleen de velden 15 en 47 zijn speelbaar.

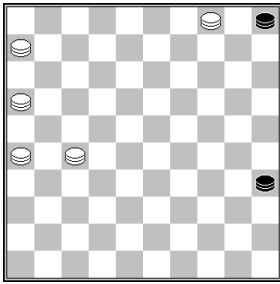
A Kwadrant 2

In kwadrant 2 zijn alleen de velden 2 en 35 speelbaar. In dat geval doet wit 22-27, de vangstelling verplaatst zich een stapje opzij, en zwart staat verloren.

De 2 zwarte dammen zijn gebonden aan 5, 46 en 35,2. Op de volgende zet doet wit 6-1 en ook veld 2 is verboden gebied, waarna alleen de dam op de lange lijn mag bewegen.

Ezelsbrug: Zorg bij de opgedrongen Kwadrant 2 dat de vangstelling zich verplaatst, een stapje naar achteren

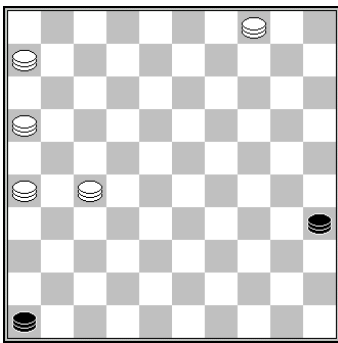
Hieronder alle mogelijkheden:

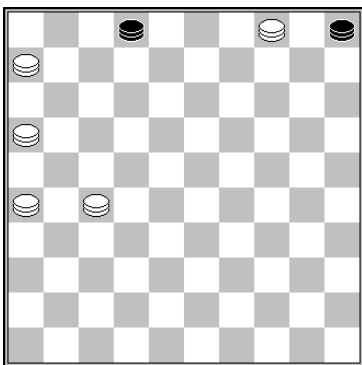
6-1 (ook veld 2 is nu verboden) 5-46 Gedwongen dus.

Nu een tompozetje, 4-15

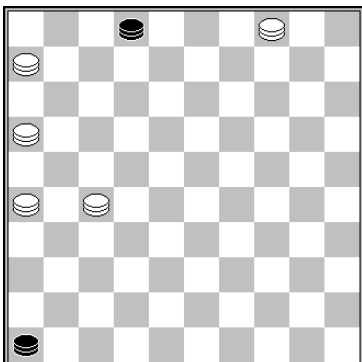
46-5 gedwongen en nu de combinatie:15-10, 5x21 26x8 35x2, 1-7 uit

6-1, 46-5 en de combinatie 4-10, zie winst boven

6-1, 2-35 (gedwongen, anders 1 om 1) en de combinatie 4-10, zie winst boven

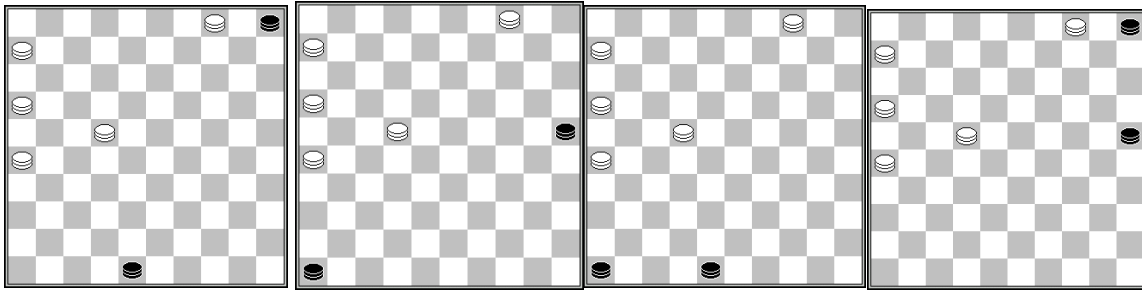

6-1, 2-35(gedwongen) 4-15(tempo) 46-5 en 15-10 combinatie als boven

Het recept is dus, 22-27 en 6-1, de rest laat zich zien in een oogopslag, met 4-15 als wachtzet.

A Kwadrant 3

De volgende mogelijkheden

A

B

C

D

A: Directe winst met de schaar. 4-10, 5x17of11 6x33 en de tweede dam gaat er aan door de schaar

B: Pennen met 26-48, 25-3 en de schaar via verrassend 4-9 3x25(gedw) 16-32 46x17of11 6x34 uit

Ezelsbruggetje voor kwadrant 3: Beide dammen op dezelfde rij dan tempo.

C. Dammen op dezelfde rij, nu de tempo:

16-49

indien 46-5 dan de schaar via 4-10 5x17of11 6x33 en de schaar doet de rest

Indien 48-25 dan de winstgang van B, dus 26-48 25-3 etc.

D: Dammen op dezelfde rij, nu de tempo.

Wit doet 16-49,

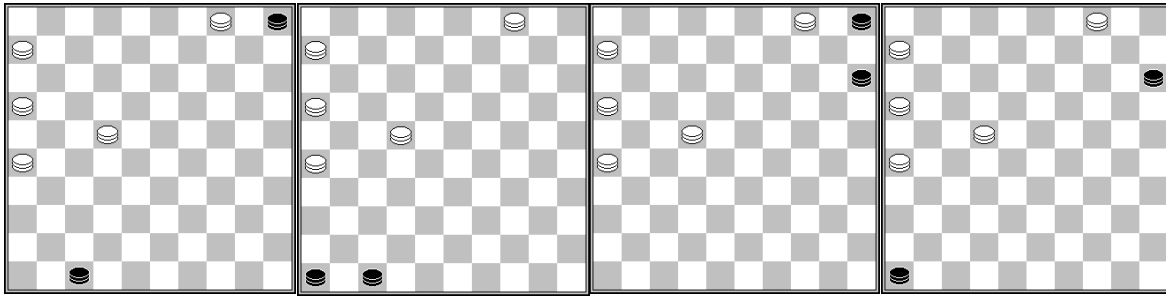
Indien 5-46 zie Zie B

Indien 25-48 dan de schaar 4-10 5x17of 11 6x28 en de schaar doet de rest

Indien 25-3, dan de 1 om 1 6-17

Kwadrant 4

De volgende 4 mogelijkheden:

A

B

C

D

A: Pennen met 4-15, 47-41 gedw, en nu de 2 om 2 met 15-10

Voor B,C,D geldt 16-27 en vervolgens de dam op de diagonaal 47→15 pennen door 27-36 en dan 36-47 of 4-15

Zwart kan dat alleen voorkomen door de tweede dam ook op de lange lijn te zetten, maar dan geldt de winst, van zie volgende hoofdstuk.

Voor kadrant 4 geldt dus: Pen de tweede dam met 16 (via 27,36 en 47), of directe winst.

ZWART ZET BEIDE DAMMEN OP DE LANGE LIJN

Winst is nu heel simpel.

Wit bouwt de stand van Manouri op. Als er onderweg een winst is dan pakt hij die, zo niet dan brengt de stand van Manouri de winst.

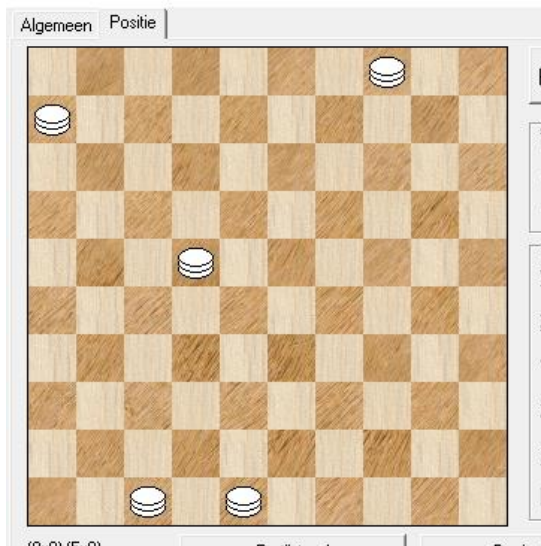
Er is geen ontsnappen meer mogelijk.

Manouri wordt als volgt bereikt:

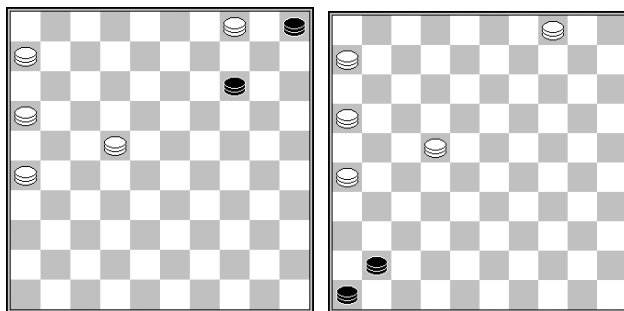
16-38

38-47

26-48, Manouri en winst.

We gaan wederom alle mogelijkheden af. Er zijn 2 mogelijkheden waarbij zwart kan proberen te ontsnappen door van de lange lijn, met 1 dam te vluchten:

A

B

Als directe winst (via een 2 om 2) er niet inzit, dan heb je situatie A,B . In deze gevallen speel je blind (of a tempi) **16-38**, waarna je rustig wat kunt gaan drinken en je tegenstander laat nadenken. Hij staat verloren, maar weet dat waarschijnlijk nog niet.

A. Zie diagram A:, na 16-38 Zwart moet bewegen met de Dam op 14

Op de diagonaal 3→25 kan de dam alleen naar 25. In dat geval pennen met 26-48.

A1 DAM1 op de lange lijn kan alleen nog maar naar 46, maar dan de schaar 38-32, 46x17 en 6x39. (indien 5-14 dan na 38-33 de 1 om 1, indien 5-19 of 23 dan 4-9 25x3 38-20 x en 22-34)

A2.DAM2 kan alleen nog naar 3. Vervolgens schaar 2: 38-20 3x25 4-10 5x11of17 6x39 met vernietiging van de tweede dam.

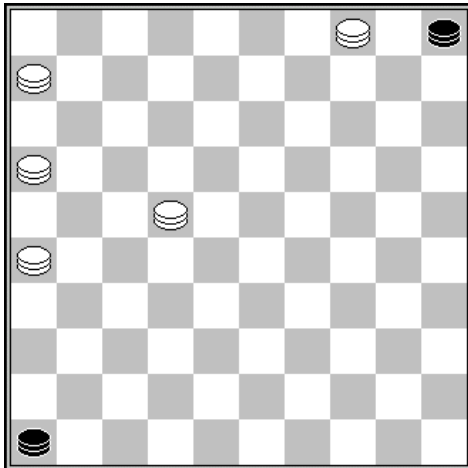
Op de diagonaal 5→46 kan DAM2 op 14 alleen nog naar 41 op 46 in dat geval doet wit volgens plan 38-47. Zolang de 2 zwarte dammen op de lange lijn blijven is winst niet in gevaar. Als zwart de dam op 41 zet, dan zal hij na 38-47 moeten vluchten naar een ander veld op de lange lijn (alleen 14 of 46 kan). Vervolgens doet wit 26-48, en hij heeft het voor mekaar. De 2 dammen staan nog steeds op de lange lijn en Manouri brengt wist.

Gaat de dam op 14 meteen naar 46, dan doet wit ook 38-47, en op de volgende zet van zwart (dam op 5 mag niet los, alleen 46-14 kan) dan 26-48, en opnieuw Manouri met 2 dammen op de lange lijn .

- B. Zie diagram B. Na 16-38 kan de zwarte dam op 41 maar 2 kanten op. Vluchten naar 5, in dat geval kun je Manouri opbouwen (38-47 en 26-48 met 2 zwarte dammen op de lange lijn, 14 of 46 is verplicht) of 41-47.

In dat geval pennen door 38-15 te spelen. Zwart kan dan alleen nog 47-41 spelen, waarna wit met 15-47 een manouri kan bouwen met 2 dammen op de lange lijn (Dam2: 5).

Ik ben er nog 1 vergeten, maar dat komt op hetzelfde neer.

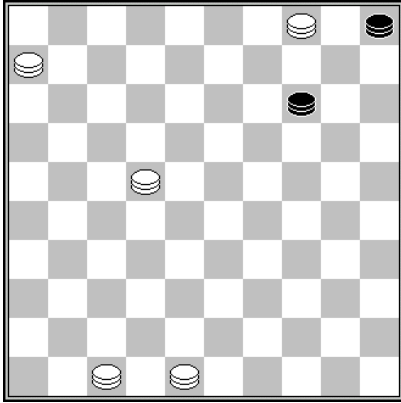

C

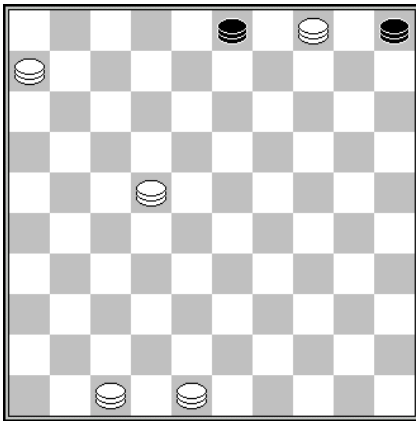
Wit doet 16-38. Zwart kan alleen nog 46-14 doen. Wit speelt 38-47, en zwart vervalt in bekende varianten, doet hij 14-25 dan pennen op 48, zie winst bij A1. Doet hij 14-46, dan 26-48, manouri.

WINST DOOR MANOURI

Zwart heeft 2 dammen op de lange lijn, is aan zet, maar zal altijd verliezen.

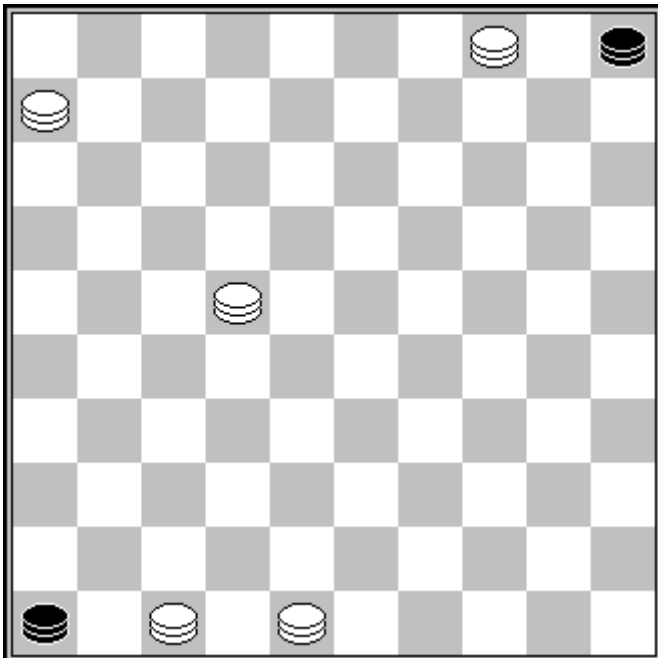

47-20 14x25 4-10 5x17 of 11 6x39

Zwart probeert te ontsnappen met 24-3. Dezelfde winst als vorige diagram, dus 47-20 enzovoorts

De enige stand die zwart kan bereiken, zonder directe vernietiging is:

Wit doet een tempozetje, 22-17, en zwart mag het uitzoeken. Op elke zet van zwart volgt winst door 2 om 2.